

ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
ISSN: 1308-9196 / e-ISSN:1308-7363

Yıl: 16 Sayı: 43 Nisan 2023

Yayın Geliş Tarihi: 02.001.2023 Yayına Kabul Tarihi: 26.03.2023

DOI Numarası: <https://doi.org/10.14520/adyusbd.1228287>

Makale Türü: Derleme Makalesi/Review Article

Atıf/Citation: Sümer Öncel, S. (2023). Türkiye’de Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Kaynaştırılmasına Yönelik Yapılmış Araştırmaların İncelenmesi. *Adiyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (43), 125-146.

TÜRKİYE’DE OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÖĞRENCİLERİN KAYNAŞTIRILMASINA YÖNELİK YAPILMIŞ ARAŞTIRMALARIN İNCELENMESİ

Sibel SÜMER ÖNCEL*

Öz

Bu araştırmanın amacı 2010-2022 yıllarında Otizm Spektrum Bozukluğu olan kaynaştırma öğrencilerine yönelik Türkiye’de hazırlanan tezlerin ve makalelerin yıllara, üniversitelere, enstitülere, alanlarına, katılımcılara, araştırma modeline, veri ölçme araçlarına göre değerlendirilmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmada Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi aracılığıyla 13 teze Dergipark, Google Scholar sistemi üzerinden de konu ile ilgili 5 makaleye ulaşılmıştır. Ulaşılan araştırmalar çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. 12 yıl içinde OSB’li öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik toplamda 18 araştırmanın yapılmış olması bu alana yönelik araştırmaların istenilen seviyede olmadığını göstermektedir. Sonuç olarak OSB’li öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik yapılmış çalışmaların sayısının az olduğu ve bu kapsamda yapılan araştırmaların öğretmenlerin görüşlerine yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, kaynaştırma, doküman analizi.

* Öğretmen, MEB, sibelsmr.55@gmail.com, Şanlıurfa/Türkiye

INVESTIGATION OF STUDIES ON THE MAINSTREAMING OF CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER IN TURKEY

Abstract

The aim of this research is to evaluate the theses and articles prepared in Turkey for mainstreaming students with Autism Spectrum Disorder in 2010-2022 according to years, universities, institutes, fields, participants, research model and data measurement tools. Document analysis technique, which is one of the qualitative research methods, was used in the research. In the research, 13 theses through the National Thesis Center of the Council of Higher Education; 5 articles on the subject were reached through Dergipark and Google scholar system. The researches reached were examined in terms of various variables. The fact that a total of 18 studies have been conducted on the inclusion of children with autism in 12 years shows that the researches in this field are not at the desired level. As a result, it is seen that the number of studies on the inclusion of children with ASD is low and the studies conducted in this context are studies on the opinions of teachers.

Keywords: Autism, mainstreaming, document analysis.

1. Giriş

Otizm spektrum bozukluğu (OSB), sosyal etkileşimde kalıcı bozulmalar ve sınırlı, tekrarlayan davranışsal zorluklara neden olabilen gelişimsel bir yetersizliktir. Ayırıcı tanılardaki gelişmelerin yanı sıra artan farkındalıkla birlikte mevcut yaygınlık oranlarına bakıldığında her 54 çocuktan 1'ine OSB tanısı konulduğu ifade edilmiştir (Maenner, Shaw ve Baio, 2020). OSB olan bireylerin yaşadığı sosyal zorlukların yanı sıra birçoğunda dil ve iletişim sorunları, tekrarlayan, kendi

kendini uyarıcı, stereo-tipik davranışlara sahip oldukları belirtilmektedir (Simpson, Boer-Ott, ve Smith-Myles, 2003).

OSB’li çocukları günlük yaşamın sosyal ortamlarına dahil etmek ve özellikle onları sadece yoğun özel eğitim seanslarına değil ayrıca kaynaştırma eğitimine de dahil ederek normal okullardaki tipik gelişim gösteren akranlarıyla birlikte becerilerini geliştirmeleri sağlanabilir. OSB’li öğrencilerin akran kabulü ve olumlu sosyal etkileşimlerdeki artışla birlikte, diğer yaşamsal becerilerinin yanı sıra sosyal becerileri öğrenme fırsatı da artmaktadır (Guralnick, Connor ve Hammond, 1995).

OSB’li çocuklar için hangi eğitim ortamının en iyi olduğu konusunda devam eden bir tartışma olduğu bilinmektedir. Tarihsel olarak, OSB’li öğrencilerin, tipik gelişim gösteren akranlarından ayrı sınıflarda ve hatta ayrı okullarda eğitim aldıkları belirtilmiştir (Furfaro, 2017; Seymour, 2017). OSB’li öğrencilerin diğer özel gereksinimli öğrencilere göre kaynaştırma eğitiminden daha az yararlandıkları belirtilmektedir (Bitterman, Daley, Misra, Carlson, ve Markowitz, 2008). Ancak daha yakın zamanlarda, artan sayıda OSB’li öğrenciler ve diğer özel gereksinimli öğrenciler, tipik olarak gelişen akranlarıyla birlikte genel eğitim sınıflarına dahil edilmektedir (Furfaro, 2017; Seymour, 2017).

Kaynaştırma eğitimi özel gereksinimli bireylerin tipik gelişim gösteren akranları ile aynı sınıfta eğitim almaları ve gerektiğinde destek özel eğitim hizmetlerinden yararlanabilmesine dayanmaktadır (Acarlar, 2013). Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim genelgesine göre (2017) özel gereksinimli bireyler kaynaştırma yoluyla eğitimlerini tipik gelişim gösteren akranlarıyla birlikte aynı sınıfta tam zamanlı eğitim sürdürebilecekleri gibi özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak da eğitim görebilmektedirler. Kaynaştırma eğitimi; OSB’li öğrencilerin öğrendiği becerileri doğal ortamlarda kullanabilmesini, tipik gelişim gösteren akranlarıyla

bir arada zaman geçirmelerini ve etkinlikleri paylaşabilmeleri açısından oldukça önemli görülmektedir (MEB, 2017).

Alan yazında kaynaştırma uygulamasına ilişkin yapılmış birçok araştırma bulunmaktadır (Anılan ve Kayacan, 2015; Toy ve Duru, 2016; Söğüt ve Deniz, 2018; Aktan, Budak ve Botabekovna, 2019; Değirmenci Kurt ve Tomul, 2020). Alan yazını incelediğimizde Türkiye’de zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırılmalarına ilişkin (Eripek, 2004) araştırma bulunmaktayken OSB’li öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik çalışmaların gözden geçirildiği araştırmalar bulunmamaktadır. OSB’li öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik araştırmaların incelenmemesinin alan yazında bir boşluk oluşturduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada OSB’li öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik makale ve tezler incelenmiş olup bu kapsamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- 1- OSB’li olan öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik yapılmış olan yüksek lisans ve doktora tezlerinin yıllara, üniversitelere, enstitülere, anabilim dallarına, katılımcılara, araştırma modeline, veri ölçme araçlarına göre dağılımı nedir?
- 2- OSB’li olan öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik yapılmış makalelerin yıllara, dergilere, katılımcılarına, araştırma modeline, ölçme araçlarına göre dağılımı nedir?

2. YÖNTEM

2.1.Araştırma Deseni

Bu araştırma Türkiye’de OSB’li öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik yapılmış araştırmaları incelemek için doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi yapılan araştırmaların birincil ya da ikincil kaynak olarak gözden

geçirilmesi, sorgulanması ve analiz edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Doküman analizi basılı ve elektronik materyalleri incelemek ve değerlendirmek için yapılan sistematik bir işlemdir (Bowen, 2009). Doküman analizi yöntemi kullanılarak ulaşılan tez ve araştırma makalelerinin içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi sözlü, basılı ve elektronik materyallerin nesnel ve sistematik olarak incelenmesi ve temalar halinde bilginin düzenlenmesidir.

2.2.Tarama Süreci

Bu araştırma da yurt içi makaleler için elektronik veri tabanlarından Google Scholar, ERIC, EBSCOHost veritabanları kullanılmıştır. Yurt içi yüksek lisans ve doktora tezleri için de YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanı kullanılmıştır. Yurt içi makaleler için ilk adımda “kaynaştırma”, “otizm”, “OSB” arama terimleri kullanılmıştır. Bu ilk aramada 6240 makale bulundu. Bu makalelerden OSB’li öğrencilerin kaynaştırılmasına ilişkin yazılmış 5 makale bulundu. Yüksek lisans ve doktora tezleri için kullanılan ulusal tez arama merkezinde “kaynaştırma”, “inclusive”, “mainstreaming”, “otizm”, “autism” anahtar kavramları kullanılarak OSB’li öğrencilerin kaynaştırılmasına ilişkin 13 teze ulaşılmıştır.

2.3.Dahil Etme ve Dışlama Ölçütleri

Yurt içi tezlerin belirlenmesinde (1) tezin OSB’li çocuklar ile ilgili olması, (2) tezin kaynaştırma ile ilgili olması (3) 2010-2022 yılları arasında yayımlanmış araştırmalar olması (4) yüksek lisans veya doktora tezi olması kriterleri dikkate alınmıştır. Yurt içi makalelerin belirlenmesinde 1) OSB’li çocuklar ile ilgili olması, (2) kaynaştırma ile ilgili olması, (3) 2010-2022 yılları arasında yayımlanmış araştırmalar olması ve (4) Türkiye’de hakemli dergilerde yayınlanmış olması kriterleri dikkate alınmıştır. Kongre kitapçıklarında yayınlanmış makaleler, tezlerden üretilmiş makaleler, TR dizinli dergide yayınlanmamış makaleler çalışmaya dahil edilmemiştir.

2.4. Araştırmanın Tutarlılığı ve İnanırcılığı

Elde edilen veriler sonucunda araştırmanın güvenirlik hesabı için, Miles ve Huberman (1994), güvenirlik formülü ($\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{(\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})}$) kullanılmıştır. Elde edilen verilerin güvenirlik değeri % 97 olarak hesaplanmıştır. Araştırmalardaki uyum yüzdesinin 70 ve üstü olması, araştırma verilerinin kullanılabileceğini göstermektedir (Miles ve Huberman, 1994; Yıldırım ve Şimşek, 2012).

2.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizi için araştırmacı tarafından araştırmaları değerlendirebilmek üzere form hazırlanmıştır ve bu forma göre veriler incelenmiştir. Veriler makale çalışmaları için yayımlandığı dergi, yayım yılı, konu, katılımcı, araştırma modeli, ölçme aracı için veri toplanırken tez çalışmaları için yayımlandığı yılı, üniversite, enstitü, alanı, konusu, araştırma modeli ve ölçme araçları ile ilgili veriler toplanmıştır.

3.BULGULAR

Bulgular bölümünde araştırma sorularına göre elde edilen bulgular sunulmuştur.

3.1. OSB’li olan öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik yapılmış olan yüksek lisans ve doktora tezlerinin yıllara, üniversitelere, enstitülere, alanlarına, katılımcılara, araştırma modeline, veri ölçme araçlarına göre dağılımı

Tablo 1. OSB’li Öğrencilerin Kaynaştırılması ile İlgili Yüksek Lisans Ve Doktora Tezinin Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam f	Toplam %
2022	1	-	1	7.6
2021	2	-	2	15.3
2020	1	-	1	7.6
2019	2	2	4	30.7
2018	1	1	2	15.3
2017	1	-	1	7.6
2016	1	-	1	7.6
2012	-	1	1	7.6
Toplam	9	4	13	100

Tablo 1’de 2010 ve 2022 yılları arasında OSB’li öğrencilerin kaynaştırılması ile ilgili 9 yüksek lisans tezi ve 4 doktora tezinin hazırlandığı görülmektedir. En fazla tezin 2019 yılında (f=4) hazırlandığı görülmektedir. 2010, 2011, 2013, 2014, 2015 yıllarında OSB’li öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik yüksek lisans veya doktora tezinin hazırlanmadığı görülmektedir. 2012 yılından itibaren yapılan tezlere baktığımızda bu konu ile ilgili doktora tezlerinin az olduğu göze çarpmaktadır. Tezlerin yapıldığı üniversitelere göre dağılımlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Tezlerin Yapıldığı Üniversitelere Göre Dağılımları

Üniversite	Yüksek Lisans	Doktora	f	%
Amasya Üniversitesi	1	-	1	7.6
Ankara Üniversitesi	1	-	1	7.6
Çukurova Üniversitesi	1	1	2	15.3
Dokuz Eylül Üniversitesi	-	1	1	7.6
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	1	-	1	7.6
Gazi Üniversitesi	1	-	1	7.6
Gedik Üniversitesi	1	-	1	7.6
Marmara Üniversitesi	-	1	1	7.6
Toros Üniversitesi	1	-	1	7.6

Trakya Üniversitesi	2	1	3	23
Toplam	9	4	13	100

2010 ve 2022 yılları arasında OSB'li öğrencilerin kaynaştırılması ile ilgili 10 üniversitede yüksek lisans ve doktora tezinin hazırlandığı görülmektedir. En fazla tez çalışmasının Trakya Üniversitesinde (f=3) hazırlandığı görülmektedir. Tablo

2'deki verilere göre Dokuz Eylül ve Marmara Üniversitelerinde yüksek lisans tezine; Amasya, Ankara, Çukurova, Fatih Sultan Mehmet, Gazi, Gedik ve Toros Üniversitelerinde ise doktora tezine ilişkin bir çalışma yapılmadığı görülmektedir. Üniversitelerde yapılan tez çalışmalarının enstitülere göre dağılımı Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Tez Çalışmalarının Enstitülere Göre Dağılımı

Tezlerin Enstitülere Göre Dağılımı	f	%
Eğitim Bilimleri	4	30.7
Lisansüstü Eğitim Bilimleri	1	7.6
Sosyal Bilimler	7	53.8
Sağlık Bilimleri	1	7.6
Toplam	13	100

Tablo 3'e göre yazılan tezlerin enstitülere göre dağılımına baktığımızda genel olarak tezlerin Sosyal Bilimler Enstitüsü (f=7) başlığında yoğunlaştığı görülmektedir. En az çalışmanın Sağlık Bilimleri Enstitüsü (f=1) tarafından yayınlandığı görülmektedir. Tezlerin anabilim dallarına göre dağılımları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Tezlerin Anabilim Dalları Göre Dağılımları

Tezlerin Anabilim Dalları Göre Dağılımı	f	%
Özel Eğitim	2	15.3
Psikoloji	1	7.6
Okul Öncesi	3	7.6
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	1	7.6
Beden Eğitimi ve Spor	1	7.6
Fen Bilgisi	1	7.6

Engelli Çalışmaları	3	23
İlköğretim	1	7.6
Toplam	13	100

Tablo 4’e göre yapılan en fazla Engelli Çalışmaları (f=3) ve Okul Öncesi (f=3) alanında yapıldığı görülmektedir. Engelli çalışmaları ve özel eğitim alanları yayınlandıkları alan adları farklı olduğu için ayrı kategorilerde yazılmıştır. Engelli çalışmaları alanının dışındaki diğer alanlardan birer, özel eğitim alanında iki tez yazıldığı görülmektedir. Tezlerin konu dağılımları tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Tezlerin Konu Dağılımları

Tez konusuna göre dağılımı	f	%
Kullanılan öğretim yönteminin ya da programın etkililiği	3	23
Durum Saptama (Görüş, his, tutum, değişkelerin incelenmesi)	9	69.2
Akran ilişkilerinin incelenmesi	1	7.6
Toplam	13	100

Tablo 5’e göre tez konularının dağılımına baktığımız da yapılan çalışmaların daha çok durum saptama, görüş, his, tutum gibi değişkelerin incelenmesine (f=9) yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir. En az çalışmanın akran ilişkilerinin incelenmesine (f=1) yönelik yapılan çalışma olduğu görülmektedir. Tezlerin katılımcılarına yönelik dağılım tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Tezlerin Katılımcılarına Yönelik Dağılım

Katılımcı		f	%
Öğretmenler	Okul Öncesi	800	44.2
	Sınıf Öğretmeni	678	37.5
	Beden Eğitimi	91	5.03
Öğrenci	OSB	60	3.3
	Tipik Gelişim Gösteren	161	8.9
Ebeveyn		17	0.9
Toplam		1807	100

Tablo 6’ya göre çalışmaların daha çok öğretmenlerle (f=1569) gerçekleştirildiği görülmektedir. En az çalışmanın ebeveynlerle (f=17) yapıldığı görülmektedir.

Ayrıca yine yapılan OSB'li öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik çalışmalara baktığımızda OSB'li kaynaştırma öğrencilerinin (f=60) çalışmalara daha az dahil edildiği görülmektedir. OSB'li kaynaştırma öğrencilerinin çalışmalardaki sayılarının az olmasının çalışmaların daha çok öğretmen veya ebeveynlerin görüşleri, hislerine yönelik çalışmalar olmasından kaynaklı olduğu görülmektedir. Tezlerin araştırma modeline göre dağılımları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. OSB'li Öğrencilerin Kaynaştırılmasına Yönelik Yapılmış Tezlerin Araştırma Modeline Göre Dağılımı

Araştırma modeli	F	%
Nitel araştırma	4	30.7
İlişkisel Tarama Araştırmaları	4	30.7
Nitel araştırma	6	46.1
Durum Araştırmaları	4	30.7
Görüşme	1	7.6
Temellendirilmiş Kuram	1	7.6
Karma desen araştırma	1	7.6
Tek denekli araştırma	2	15.3
Katılımcılara arası Yoklama Evreli çoklu yoklama	1	7.6
Denekler arası yoklama denemeli Çoklu yoklama	1	7.6
Toplam	13	100

Tablo 7'ye göre tezlerin araştırma modeline baktığımızda daha çok nitel araştırma yönteminin (f=6) kullanıldığı görülmektedir. Nitel araştırma modelinde durum araştırması (f=4), görüşme (f=1), Temellendirilmiş kuram yaklaşımının (f=1) kullanıldığı görülmektedir. Nicel araştırma yöntemine baktığımızda ilişkisel tarama modeli (f=4) kullanıldığı görülmektedir. Tek denekli araştırma yönteminin kullanıldığı tezlere baktığımızda da katılımcılar arası yoklama evreli çoklu yoklama (f=1) ve denekler arası yoklama denemeli çoklu yoklamalar (f=1) modelinin kullanıldığı görülmektedir. İncelenen çalışmalara baktığımızda karma desenli bir araştırmanın yapıldığı da görülmektedir. Tezlerde kullanılan ölçme araçlarına göre dağılımlar Tablo 8'de görülmektedir.

Tablo 8. OSB’li Öğrencilerin Kaynaştırılmasına Yönelik Yapılmış Tezlerde Uygulanan Ölçme Araçlarının Dağılımı

Ölçme Araçları	f	%
Başkaları tarafından geliştirilen ölçekler	7	53.8
Yarı yapılandırılmış görüşme	4	30.7
Gözlem	1	7.6
Beceri Analizi	1	7.6
Toplam	13	100

Tablo 8’e baktığımızda tezlerde kullanılan ölçme araçlarının yarısının başkaları tarafından gerçekleştirilen ölçekler (f=7) olduğu görülmektedir. Tablo 8’e baktığımızda yarı yapılandırılmış görüşme formlarının da (f=4) oldukça kullanıldığı görülmektedir. Gözlem ve beceri analizi ise birer araştırmada kullanılmıştır.

3.2. OSB’li olan öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik yapılmış makalelerin yıllara, dergilere, katılımcılarına, araştırma modeline, ölçme araçlarına göre dağılımı

Tablo 9. OSB’li Öğrencilerin Kaynaştırılması ile İlgili Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Toplam f	Toplam %
2019	1	20
2018	1	20
2013	1	20
2012	1	20
2010	1	20
Toplam	5	100

Tablo 9’da 2010 ve 2022 yılları arasında OSB’li öğrencilerin kaynaştırılması ile ilgili beş makalenin hazırlandığı görülmektedir. 2010, 2012, 2013, 2018, 2019 yıllarında konuya ilişkin birer makale yazıldığı görülmektedir. 2011, 2014, 2015, 2016, 2017, 2020, 2021, 2022 yıllarında OSB’li öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik Türkiye’de hakemli dergilerde yayınlanmış herhangi bir makalenin hazırlanmadığı görülmektedir. Makalelerin yayınlandığı dergilere göre dağılımları Tablo 10’de verilmiştir.

Tablo 10.OSB’li Öğrencilerin Kaynaştırılmasına Yönelik Yapılmış Makalelerin Dergilere Göre Dağılımı

Dergi Adı	f	%
İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1	20
Buca Eğitim Fakültesi Dergisi	1	20
Milli Eğitim 3 Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi	1	20
İlköğretim Online	1	20
Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi	1	20
Toplam	5	100

Tablo 10’da OSB’li öğrencilerin kaynaştırılması ile ilgili 5 farklı dergide makalelerin yayınlandığı görülmektedir. Makalelerden 2’sinin eğitim fakültelerinin dergisinde (İnönü ve Buca Eğitim fakülteleri) yayınlandığı görülmektedir. Makalelerin konusuna göre dağılımlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 11.OSB’li Öğrencilerin Kaynaştırılmasına Yönelik Yapılmış Makalelerin Konusuna Göre Dağılımı

Makalelerin konusuna göre dağılımı	F	%
Kullanılan öğretim yönteminin ya da programın etkililiği	1	25
Durum Saptama (Görüş, bilgi, tutum, çeşitli değişkelerin incelenmesi, bakış açısı)	4	75
Toplam	5	100

Tablo 11’e göre makalelerin konularının dağılımına baktığımız da yapılandırılan çalışmaların daha çok durum saptama, görüş, bilgi, tutum, çeşitli değişkelerin incelenmesine (f=4) yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir. Programın etkililiğine yönelik de bir çalışmanın olduğu görülmektedir. Makalelerinin katılımcılarına yönelik dağılım tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12.OSB’li Öğrencilerin Kaynaştırılmasına Yönelik Yapılmış Makalelerin Katılımcılara Göre Dağılımı

Katılımcılar	f	%
Öğretmenler	195	71.5
Okul Öncesi	193	70.9
Psikolog	1	0.3

Ergoterapist	1	0.3
Öğrenciler	83	26.7
Otizm Spektrum Bozukluğu olan Öğrenciler	41	15
Zihinsel Yetersizliği olan Öğrenciler	32	11.7
Ebeveynler	4	1.4
Toplam	272	100

Tablo 12’ye göre çalışmaların daha çok öğretmenlerle (f=195) gerçekleştirildiği görülmektedir. En az çalışmanın ebeveynlerle (f=4) yapıldığı görülmektedir. OSB’li öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik çalışmalara baktığımızda 41 OSB’li kaynaştırma öğrencisinin çalışmalara katıldığı görülmektedir. Makalelerin araştırma modeline göre dağılımları Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13.OSB’li Öğrencilerin Kaynaştırılmasına Yönelik Yapılmış Makalelerin Araştırma Modeline Göre Dağılımı

Araştırma modeli	f	%
Nicel araştırma	2	40
Betimsel Tarama	2	40
Nitel araştırma	2	40
Görüşme	2	40
Tek denekli araştırma	1	20
AB modeli	1	20
Toplam	5	100

Tablo 13’e göre makalelerin araştırma modeline baktığımızda nitel araştırma (f=2), nicel araştırma (f=2) ve tek denekli (f=1) araştırma modelinin kullanıldığı görülmektedir. Nitel araştırma modelinde görüşme (f=2), nicel araştırma modelinde betimsel tarama (f=2) ve tek denekli araştırma modelinden AB modelinin (f=1) kullanıldığı görülmektedir. Makalelerde kullanılan ölçme araçlarına göre dağılımlar tablo 14’te görülmektedir.

Tablo 14.OSB’li Öğrencilerin Kaynaştırılmasına Yönelik Yapılmış Makaleler de Uygulanan Ölçme Araçlarının Dağılımı

Ölçme Araçları	f	%
Başkaları tarafından geliştirilen ölçekler	2	50
Yarı yapılandırılmış görüşme	2	50
Toplam	4	100

Tablo 14'e baktığımızda makalelerde kullanılan ölçme araçlarının yarısının başkaları tarafından gerçekleştirilen ölçekler (f=2) diğer yarısının yarı yapılandırılmış görüşme formları (f=2) olduğu görülmektedir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

OSB'li öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik 2010- 2022 yılları arasında yapılan araştırmaların gözden geçirildiği bu çalışmada ölçütleri karşılayan 13 tez ve 5 makale incelenmiştir. İncelenen tezler araştırmanın yılı, yayınlandığı üniversite, enstitü, anabilim dalı, konusu, katılımcıları, araştırma modeli ve ölçme araçları kapsamında incelenmiştir. İncelenen makaleler ise araştırmanın yılı, yayınlandığı dergi, konusu, araştırma modeli katılımcıları ve ölçme araçları kapsamında incelenmiştir. 12 yıl içinde OSB'li öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik toplamda 18 araştırmanın yapılmış olması bu alana yönelik araştırmaların istenilen seviyede olmadığını göstermektedir. Sonuç olarak OSB'li öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik araştırmaların artması gerekmektedir.

Alan yazında OSB'li öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik tez ve makale çalışmalarına baktığımızda araştırmaların konusunun durum saptama, görüş, bilgi, his, tutum, değişkenlerin incelenmesine yönelik yoğunlaştığı görülmektedir (Akkuş, 2022; Şan, 2021; Yanaç Taylan, 2021; Keleş, 2019; Botour, 2019; Burak, 2019; Işık, 2018; Ünsal, Öksüz, 2018; Parlak, 2017; Lermi, 2016; Girli, Atasoy, 2012). İncelenen alan yazında kullanılan öğretim yönteminin ya da programın etkililiği (Okatan, 2019; Elmacı, 2018; Girli, Atasoy, 2010) ve akran ilişkilerine (Öztürk Özgönenel, 2012; Menteş, 2020) yönelik yapılmış araştırmalar da bulunmaktadır.

Araştırmaların katılımcılarına baktığımızda görüş, bilgi, tutum, çeşitli değişkenlerin incelenmesine yönelik yapılmış çalışmaların daha yoğun

olmasından kaynaklı araştırmalarda öğretmenlerin daha fazla yer aldığı görülmektedir (Akkuş, 2022; Şan, 2021; Botour, 2019; Burak, 2019; Keleş, 2019; Işık, 2018; Parlak, 2017; Lermi, 2016). Alan yazın incelendiğinde farklı araştırmalara ilişkin çalışmaların (Mieghem, Verschueren, Petry ve Struyf, 2018; Miyauchi, 2020) sonuçları ile benzerlik gösterdiği görülmekte ve en çok öğretmenlerin katılımı ile gerçekleştirilmiş araştırmaların olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca incelenen araştırmalarda OSB’li olan öğrencilerin yer aldığı araştırmalar ile az sayıda da olsa ebeveynlerin katıldığı araştırmaların da olduğu görülmektedir (Yanaç Taylan, 2021; Menteş, 2020; Keleş, 2019; Okatan, 2019; Elmacı, 2018; Parlak, 2017; Lermi, 2016). Araştırmalarda OSB’li öğrencilerin dahil edildiği araştırmaların sayısının az olduğu dikkat çekmekte ve OSB’li öğrencilerin kaynaştırma eğitimine dahil edilerek yapılacak araştırmaların daha fazla olması bu açıdan önem kazanmaktadır.

Alan yazın incelendiğinde araştırmalarda farklı araştırma modellerinin kullanıldığı görülmekle birlikte daha çok nitel araştırma yönteminin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır (Akkuş, 2022; Menteş, 2020; Keleş, 2019; Işık, 2018; Ünsal, Öksüz, 2018; Parlak, 2017; Lermi, 2016; Girli, Atasoy, 2012). İncelenen nitel araştırmalardan görüşme (Ünsal, Öksüz, 2018; Işık, 2018), durum araştırması (Akkuş, 2022; Menteş, 2020; Keleş, 2019; Parlak, 2017), temellendirilmiş kuram (Lermi, 2016) tekniklerinin kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Nicel araştırma modeli kullanılarak yapılan araştırmalar da ise betimsel tarama (Girli, 2013; Hacıbrahimoğlu, Ustaoglu, 2019), ilişkisel tarama (Şan, 2021; Yanaç Taylan, 2021; Botour, 2019; Burak, 2019) tekniklerinin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Tek denekli araştırmaları incelediğimizde ise AB modeli (Girli, Atasoy, 2010), katılımcılar arası yoklama evereli çoklu yoklamalar modelinin (Elmacı, 2018) ve denekler arası yoklama denemeli çoklu yoklamalar modelinin (Okatan, 2019) kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca alan yazını incelediğimizde karma desenli yapılan bir araştırmanın olduğu göze çarpmaktadır (Öztürk Özgönel, 2012).

Alan yazın incelendiğinde araştırmalarda ölçme araçlarında başkaları tarafından geliştirilen ölçeklerin (Şan, 2021; Yanaç Taylan, 2021; Botour, 2019; Burak, 2019; Hacıbrahimoglu, Ustaoglu, 2019; Girli, 2013; Öztürk Özgönel, 2012), yarı yapılandırılmış görüşme formlarının (Menteş, 2020; Işık, 2018; Ünsal, Öksüz, 2018; Parlak, 2017; Lermi, 2016; Girli, Atasoy, 2012) ve gözlemin (Menteş, 2020) kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ölçme araçlarına baktığımızda yalnızca bir çalışmada gözlem yoluyla veri toplandığı görölmektedir. Yapılan araştırmalarda veri toplarken ölçeklerden ve yarı yapılandırılmış görüşme formlarından yararlanıldığı görölmekte fakat bunlara ek olarak gözlemin de daha fazla kullanılması ile araştırmaların kalitesini arttıracakğı düşünölmektedir.

Sonuç olarak OSB'li öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik yapılmış çalışmaların sayısının az olduğı görölmektedir. Bu kapsamda yeni araştırmaların planlanarak yapılması önerilmektedir. Ayrıca araştırmaların katılımcılarının büyük çoğunluğunun öğretmenlerden oluştuğı görölmektedir. İleriki yıllarda OSB'li öğrencilerin araştırmalara daha fazla katılımları sağlanarak çalışmaların yürütölmesi önerilmektedir.

Destek/Finansman Bilgileri:

Bu makalenin araştırılması ve yayınlanması için finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırma için etik kurul kararına ihtiyaç yoktur.

KAYNAKÇA

- Acarlar, F. (2013). Kaynaştırma modeli ve özel gereksinimli çocukların özellikleri. B. Sucuoğlu ve H. Bakkaloğlu (Ed.), Okul öncesinde kaynaştırma: ne, ne zaman, nerede, nasıl, kim? (s. 24). Ankara:Kök
- Akkuş, M. (2022). *Sınıf Öğretmenlerinin Otizm Spektrum Bozukluğu Tanılı Kaynaştırma/Bütünleştirme Öğrencilerine Yönelik Uyarlamaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya.
- Aktan, O., Budak, Y., ve Botabekovna, A. (2019). “İlkokul Öğrencilerinin Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Sosyal Kabul Düzeylerinin Belirlenmesi: Bir Karma Yöntem Çalışması.” *Elementary Education Online*, 18 (4), 1520-1538.
- Anılan, H., ve Kayacan, G. (2015). “Sınıf öğretmenlerinin gözüyle kaynaştırma eğitimi gerçeği.” *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 74-90.
- Bitterman, A., Daley, T., Misra, S., Carlson, E., ve Markowitz, J. (2008). “A National Sample of Preschoolers with Autism Spectrum Disorders: Special Education Services and Parent Satisfaction.” *Journal of Autism and Developmental Disorders* volume, 38, 1509-1517.
- Botour, C. (2019). *Beden eğitimi öğretmenlerinin otizmlili kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisine yönelik his, tutum ve görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Burak, Y. (2019). *Otizmlili çocukların eğitsel yerleştirilmesi, kaynaştırılması ve bütünleştirilmesinde öğretmenlerle ilgili değişkenlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

- Değirmenci Kurt, A., ve Tomul, E. (2020). “Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi.” *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4 (7), 144-154.
- Elmaci, E. (2018). *Otizm spektrum bozukluğu olan 7. sınıf kaynaştırma öğrencilerine fen bilgisi deneylerinin öğretiminde video-destekli resimli etkinlik çizelgesinin etkililiği*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Eripek, S. (2004). “Türkiye’de Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmalarına İlişkin Olarak Yapılan Araştırmaların Gözden Geçirilmesi.” *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2) 25-32.
- Furfaro, H. (2017, May 12). *Inclusive Classes are Best Option for Some Children with Autism*. [https://www.spectrumnews.org/news/inclusive-classes-best-option-children-autism/adresinden alındı](https://www.spectrumnews.org/news/inclusive-classes-best-option-children-autism/adresinden%20alındı)
- Guralnick, M., Connor, R. T., ve Hammond, M. (1995). “Parent perspectives of peer relationships and friendships in integrated and specialized programs.” *AJMR-American Journal on Mental Retardation*, 99(5), 457-475.
- Işık, S. (2018). *Okul öncesi öğretmenlerinin tam zamanlı kaynaştırma kararı olan otizmlili öğrencilerin eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Keleş, O. (2019). *Okul öncesi dönemde erken müdahale programları kapsamında bir kaynaştırma/bütünleştirme uygulamasına ilişkin durum çalışması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Lermi, E. *Otizmlili öğrencilerin kaynaştırma ortamında beden eğitimi dersine katılımlarının Beden Eğitimi Öğretmenleri ve ebeveynler bakış açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans Tezi, Gedik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Menteş, H. S. (2020). *Otizm spektrum bozukluğuna sahip bir çocuğun okul öncesi kaynaştırma sınıfındaki akran ilişkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Okatan, İ. (2019). *Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilere Sosyal Beceri Öğretiminde Fırsat Öğretiminin Etkililiği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk-Özgönel, S. (2012). *Otizm tanılı kaynaştırma öğrencilerinin bulunduğu sınıflarda akran ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik bir eğitim programının etkililiğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Parlak, C. (2019). *Otizimli kaynaştırma öğrencilerinin okulöncesi dönemden ilkokula geçişte yaşadıkları sosyal uyum problemlerinin aile ve öğretmen görüşleri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Söğüt, D., ve Deniz, S. (2018). “Sınıf Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Hazırlamada Karşılaştıkları Güçlükler ve Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi.” *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (2), 423-443.
- Simpson, R. L., Boer-Ott, S. R., ve Smith-Myles, B. (2003). “Inclusion of learners with autism spectrum disorders in general education settings.” *Topics in Language Disorders*, 23(2), 116–133.
- Şan, S. (2021). *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan 3-6 Yaş Çocukların Kaynaştırmasına Yönelik Okul Öncesi Öğretmenlerinin Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

- Toy, S., ve Duru , S. (2016). “Sınıf Öğretmenlerinin Öğretmen Öz Yeterlikleri İle Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterlik İnançlarının Karşılaştırılması.” Ege Eğitim Dergisi, 1: 146-173.
- Yanaç Taylan, F. (2021). *Okul Öncesi Kaynaştırma Ortamlarındaki Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Katılımları Ve Farklı Değişkenlerle İlişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

When we examine the literature, there is research on the inclusion of mentally retarded children in Turkey (Eripek, 2004), but there are no studies on the inclusion of children with ASD. It is thought that not examining the studies on inclusion of children with ASD creates a gap in the literature. In this study, articles and theses on inclusion of children with ASD were examined and answers were sought to the following questions within this scope.

- 1- What is the distribution of master's and doctoral theses made for inclusion of children with ASD according to years, universities, institutes, fields, participants, research model, data measurement tools?
- 2- What is the distribution of articles about inclusion of children with ASD according to years, journals, participants, research model and measurement tools?

Method

In this research, document analysis technique was used to examine the studies conducted in Turkey on the inclusion of children with ASD.

Findings (Results)

Findings of master's and doctoral theses on inclusion of children with ASD

Between 2010 and 2022, it is seen that 9 master's theses and 4 doctoral theses on the inclusion of children with ASD were prepared. It is seen that the most

thesis studies were prepared at Trakya University (f=3). When we look at the distribution of theses written according to the institutes according to Table 3, it is seen that the theses are generally concentrated under the title of Social Sciences Institute (f=7). It is seen that at least the study was published by the Institute of Health Sciences (f=1). According to Table 4, it is seen that it is mostly

done in the fields of Disability Studies (f=3) and Preschool (f=3). When we look at the distribution of thesis topics according to Table 5, it is seen that the studies are mostly focused on determining the situation, opinions, feelings, attitudes, and examining variables (f=9). It is seen that the least number of studies is the study of peer relations (f=1). According to Table 6, it is seen that the studies are mostly carried out with teachers (f=1569). It is seen that the least amount of work was done with parents (f=17). In addition, when we look at the studies on inclusion of children with autism, it is seen that inclusion students with autism (f=60) are less included in the studies. When we look at the research model of the theses according to Table 7, it is seen that the qualitative research model (f=6) is mostly used. When we look at Table 8, it is seen that half of the measurement tools used in theses are scales (f=7) performed by others.

Findings of articles on inclusion of children with ASD

Table 1 shows that 5 articles on the inclusion of children with ASD were prepared between 2010 and 2022. In Table 2, it is seen that articles on the inclusion of children with ASD were published in 5 different journals. When we look at the distribution of the subjects of the articles according to Table 3, it is seen that the studies are mostly focused on determining the situation, opinions, knowledge, attitudes, and examining variables (f=4). According to Table 4, it is seen that the studies are mostly carried out with teachers (f=195). It is seen that the least amount of work was done with parents (f=4). When we look at the research model of the articles according to Table 5, it is seen that qualitative research (f=2), quantitative research (f=2) and single-subject (f=1) research model are used. When we look at Table 6, it is seen that half of the measurement tools used in the articles are scales performed by others (f=2) and the other half are semi-structured interview forms (f=2).

Conclusion and Discussion

In this study, in which the studies conducted between 2010 and 2022 on the inclusion of children with ASD were reviewed, 13 theses and 5 articles that met

the criteria were examined. The fact that a total of 18 studies have been conducted on the inclusion of children with autism in 12 years shows that the researches in this field are not at the desired level. As a result, there is a need for more research on the inclusion of children with autism.

When we look at the thesis and article studies on the inclusion of children with ASD in the literature, it is seen that the subject of the research is focused on determining the situation, opinion, knowledge, feeling, attitude and variables (Akkuş, 2022; Şan, 2021; Yanaç Taylan, 2021; Keleş, 2019; Botour, , 2019; Burak, 2019; Işık, 2018; Ünsal, Öksüz, 2018; Parlak, 2017; Lermi, 2016; Girli, Atasoy, 2012). There are also studies on the effectiveness of the teaching method or program used in the literature (Okatan, 2019; Elmacı, 2018; Girli, Atasoy, 2010) and peer relations (Öztürk Özgönel, 2012; Menteş, 2020).

When the literature is examined, it is seen that different research models are used in the studies, but it has been concluded that more qualitative research models are used (Akkuş, 2022; Menteş, 2020; Keleş, 2019; Işık, 2018; Ünsal, Öksüz, 2018; Parlak, 2017; Lermi, 2016; Girli , Atasoy, 2012). It was concluded that descriptive scanning (Girli, 2013; Hacıbrahimoglu, Ustaoglu, 2019) and relational scanning (Şan, 2021; Yanaç Taylan, 2021; Botour, 2019; Burak, 2019) techniques were used in studies conducted using the quantitative research model. When we examine single-subject studies, it is seen that the AB model (Girli, Atasoy, 2010), multiple probes model with inter-participant probe levels (Elmacı, 2018) and multiple probes model with probe-tested between-subjects (Okatan, 2019) are used. In addition, when we examine the literature, it is striking that there is a mixed pattern research (Öztürk Özgönel, 2012).

When the literature is examined, it is seen that the scales developed by others in measurement tools (Şan, 2021; Yanaç Taylan, 2021; Botour, 2019; Burak, 2019; Hacıbrahimoglu, Ustaoglu, 2019; Girli, 2013; Öztürk Özgönel, 2012), semi-structured interview forms (Menteş) , 2020; Işık, 2018; Ünsal, Öksüz, 2018; Parlak, 2017; Lermi, 2016 Girli, Atasoy, 2012) and observation (Mentes, 2020).